

2011. SZEPTEMBER 25. VASÁRNAP

JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE 22,1 – 12

SZÉNÁSI JONATHAN SÁNDOR

Jövendölés a királyi ház és Jeruzsálem ellen

22.¹Ezt mondta az Úr: Menj Júda királyának a palotájába, és mondd el ott ezt az ígét! 22.²Mondd: Júda királya, aki Dávid trónján ülsz, halld meg az Úr igéjét, szolgálóiddal és népeiddel együtt, akik bejárnak e kapukon! 22.³Ezt mondja az Úr: Járjatok el törvényesen és igazságosan! Mentsetek meg a kizsákmányoltat elnyomójától! A jövevényt, árvát és özvegyet ne nyomorgassátok! Ne erőszakoskodjatok, és ne ontsatok ártatlan vért ezen a helyen! 22.⁴Ha eszerint jártok el, akkor bemehetnek e háznak a kapuin a Dávid trónján ülő, harci kocsin és lovon járó királyok, szolgálóikkal és népükkel együtt. 22.⁵De ha nem hallgattok ezekre az igékre, én magamra esküszöm - így szól az Úr -, hogy rommá lesz ez a ház! 22.⁶Mert ezt mondja az Úr Júda királyának palotájáról: Ha olyan volnál is, mint a Gileád vagy a Libánon csúcsa, akkor is pusztává teszek, lakatlan várossá. 22.⁷Pusztítókat küldök ellened, fegyveres embereket. Kivágják és tűzre vetik válogatott cédrusaidat. 22.⁸Sok nép megy majd el e város mellett, és azt kérdezik egymástól: miért bánt el így az Úr ezzel a nagy várossal? 22.⁹Akkor majd ezt felelik: Azért, mert elhagyták Istenüknek, az Úrnak szövetségét, más istenek előtt borultak le, és azokat szolgálták.

Siratóének Sallúm fölött

22.¹⁰Ne a halottat sirassátok, és ne azt sajnáljátok. Inkább azt sirassátok, aki elmegy, mert nem tér többé vissza, és nem látja szülőföldjét. Sallúm Jóáház király másik neve volt. 22.¹¹Mert ezt mondja az Úr Sallúmról, Jósias fiáról, Júda királyáról, aki apja, Jósias után lett király: Aki most elmegy erről a helyről, nem tér többé vissza. 22.¹²Ott hal meg, ahová fogságba viszik, nem látja többé ezt az országot!

Amit a textusról tudni kell:

- **exegetikai megjegyzések**
- **teológiai összefüggések feltárása**

A „menj”, vagy helyesebben „menj le”¹ arra utal, hogy Jeremiás – papi szolgálatában – a templomban² volt, amikor a kijelentést kapta. Dávid városa, a Cion hegye (ahol Dávid király sírja található) és a Mória hegye (amelyre a templom épült) egy háromszöget alkotó hármasság. A Mória tetején álló szentély magasabban volt, mint a királyi palota.

„Júda királya” nem szerepel név szerint, és ennek az elhangzó prófécia alapján vélhetően az lehet az oka, hogy még éppen ott van a palotában Joákház,³ de teljes bizonytalanságban, hogy mi lesz vele, ha most az egyiptomiak magukkal viszik? És már ott van Joákím, akinek nagyra törő tervei vannak, amelyek eléréséhez erősen kifogásolható eszközöket használ.

Az „akik bejárnak e kapukon” kifejezés mindazokat jelöli, akiknek politikai, vagy gazdasági hatalma folytán olyan szabadsága volt, hogy bejárhatott a királyi palotába is. Nyilván ők lehettek azok, akik hatalmukkal és helyzetükkel visszaélve megtehették mind azt a törvényteleniséget és gazemberséget, amiről az ítélethirdetésben szó van.

¹ רד – „menj alá” Károli pontosabb fordításában.

² ספר ירמיה – מפרש על ידי א. ש. הרטום – "יבנה" תל אביב 1960

³ A trónralépés előtt Sallum volt a neve. A történet érdekessége, hogy nem ő lett volna a trónörökös, hiszen ő Josijahunak csak a negyedik fia volt. (1Krón 3,15) A sorrendcserét azonban igazolja a Királyok II. könyve is, amikor megírja, hogy Joákház 23 évesen (23,31), míg utóda, Joákím 25 évesen (23,36) lépett trónra. ספר ירמיה – מפרש על ידי א. ש. הרטום – "יבנה" תל אביב 1960

„Járjatok el törvényesen és igazságosan” – pontosabban: *tegyetek ítéletet és igazságot*.⁴ Pontosán olyan álságosak voltak a viszonyok, mint mai napság is (pl. az uzsora ügyletekben): ha nincs feljelentés, nem lehet ítéletet hozni. A károsultak viszont olyan szinten vannak megfenyegetve, hogy véletlenül se merjenek feljelentést tenni. A Jeremiás által megszólított hatalmon lévőknek nyilvánvalóan az volt az érdeke, hogy „ne kerüljenek ügyek”, amelyekben ítéletet kellene hozni. Nem utolsó sorban azért, mert ennek a „lehúzó” rendszernek ők épp a haszonélvezői voltak. E magatartás legkiszolgáltatottabb és legsúlyosabban szenvedő kárvalloítottait a próféta fel is sorolja:

1. A גזול – a kifosztott, megrabolt ember. Hogy ne az utcai rablások (Lk 10,30), vagy a betöréses rablások (Mk 3,27) áldozataira gondoljunk, rögtön hangsúlyossá is teszi, hogy מיד עשויק – a kizsákmányoló (kizsaroló, kifosztó) kezéből kell kimenteni. Mai példának talán legaktuálisabb a valutában eladósodottak esete: vételi árfolyamon kapták a forintot, és eladási árfolyamon fizettetik velük vissza; ha a valuta árfolyama felfele ment, vele emelkedett a törlesztés, de amikor néhány hónapig lefele is mozdult az árfolyam, rögtön felemelték a kezelési költséget, az értesítő levél szerint azért, „mert a bank nem eshet el a kalkulált hasznától”.
2. A גר – a jövevény⁵. Aki „kívülről jött”. A *gér* lehet olyan jövevény, aki eredeti lakhelyéről elköltözni kényszerült. Szeretné megőrizni identitását, és lakókörnyezete jóindulatára szorul, hogy maradjon. De a *gér* lehet olyan jövevény is, aki asszimilálódni szeretne, vallásilag betérni, valamilyen belső motiváció miatt. Ezért kész feladni eredeti identitását is, hogy új, választott közössége befogadja. Mindkét esetben olyan mértékig kiszolgáltatott, amivel a „helyet adók”, vagy a befogadók könnyen vissza tudnak élni.
3. Az árva, különösen ha még önellátásra sem képes, teljesen kiszolgáltatott a környezetének. Ha már képes önellátásra, akkor sem tud képességeinek megfelelően fejlődni, mert nincs szerető és gondoskodó szülői háttér, amely ezt lehetővé tenné. Ha munkája többet érne is, valószínűleg csak éhbérért dolgoztatják (Magyar irodalmi példa: Árvácska).
4. Az özvegyet. A bibliai időkben nem volt semmilyen un. szociális ellátás. Az asszonyról férje gondoskodott, végül mindegyikükről a gyermekeik. Ha a férje gyermektelenül halt meg, a férj fivérének kötelessége volt „sógorházasságban” feleségül vennie.⁶ Ha a férjének nem volt fivére, és olyan fiatalon meghalt, hogy még éltek az asszony szülei, visszaköltözhetett hozzájuk,⁷ de ez sem volt „hosszú távú” megoldás. Ezért a szülők számára fontos volt, hogy mindegyik lányukat kiházasítsák, még ha második, vagy harmadik feleségnek is.⁸ Az özvegy távolabbi rokonainak, vagy lakókörnyezetének jóindulatára szorult.

Azzal, hogy Joákház és Joákim hagyta az erőszakot és a sanyargatást, (vagy maga is részt vett benne,) nem csak a népük ellen vétettek, de apjuk emléke ellen is, aki a *Tora*⁹ megtalálásakor felolvastatta és betartatta azt, és maga az ÚR ellen is, aki adta azt, „és várt jogörzésre, s ím lón jogörzés”.¹⁰

Az ÚR még itt is a királyi házat állítja választás elé: ha visszatérnek az Úrhoz és a Tora szerint cselekszenek, akkor élni fognak, még hozzá jólétben és dicsőségben. Ha azonban nem változnak meg, utoléri őket az ÚR ítélete, és „rommá lesz ez a ház”. A ház, mint épület pusztulása a királyi ház, mint uralkodóház pusztulását is jelenti.

Az ítélet beteljesedése azonban nem büntetés, bosszú, hanem figyelmeztetés! Nem csak Júdea lakói, de az arra elmenő idegenek számára is. Ez annak a következménye, hogy elhagyták az ÚR szövetségét, és más istenek előtt hajoltak meg, és nekik szolgáltak.

⁴ Károli is így fordítja.

⁵ 1997 עקב שויקה: רב מלים – המלון השלם עברי-עברי, סטימצקי

⁶ 1Móz 38,8; 5Móz 25,5–10

⁷ 3Móz 22,13; Ruth 1,8

⁸ 1Móz 29,21–28

⁹ Bár hagyományosan törvénynek szoktuk fordítani, a LXX sajátos szóhasználatának köszönhetően, a helyes fordítása *útmutatás, vezetés, vulgo használati utasítás*. Ti. önmagunkhoz és a bennünket körülvevő világhoz. Természetesen polgári törvények és vallási előírások is vannak benne, de épp úgy tisztálkodási (2Móz 30,21), köztisztasági (5Móz 23,13), környezetvédelmi (5Móz 22,6–7), stb. „ajánlások” is, és az elbeszélésekben rengeteg (jó és rossz) viselkedési példa, amelyekből nem csak lehet, de célszerű is tanulni.

¹⁰ Ézs 5,7 (Károli)

Mivel röviddel az istenfélő Josijahu halála után vagyunk, és Joákház („akit megragadott az ÚR”) és Jóákim („akit az ÚR állít fel”) formálisan az Úrhoz tartoznak, a ויעבדום – és szolgálják őket különös hangsúlyt kap, és összezseng Jézus szavaival, amikor hallgatói azt mondják, hogy ők szabad emberek, mert soha nem szolgáltak senkinek. „Felele nékik Jézus: Bizony, bizony mondom néktek, hogy mindaz, a ki bűnt cselekszik, szolgálja a bűnnek. (Jn 8,34)

Ekkor Jeremiás azt mondja, „ne sirassátok a halottat”! Az írásmagyarázók egyetértenek¹¹ abban, hogy a Nékó fáraó elleni csatában röviddel előbb elesett Jósiásra utal. Aki „megy”, az pedig Joákház király, akit a próféta csak koronázása előtti nevével szólít, valószínűleg ezzel is kifejezve, hogy csak ennyi volt a királyság. Joákház-Sallum Nékó foglyaként valóban Egyiptomba került, és ott is halt meg (2Kir 23,34).

¹¹ ספר ירמיה – מפרש על ידי א. ש. הרטום – "יבנה" תל אביב 1960
תורה נביאים וכתובים מדויקים היטב של אהרון בן משה בן אשר, מפורשים בידי שלמה זלמן אריאל, תל אביב 1978

Prédikációvázlat

Az ítélet nem bosszú, hanem figyelmeztetés...

Börtönben szolgáló lelkipásztorként egy bibliaórán megkérdeztem a rabokat, meg tudja-e mondani valaki, mi a különbség a *bűn* és a *bűncselekmény* között? Hosszú csend után egyikük bátortalanul feltette a kezét: „Hát a bűn az, amire gondolok, a bűncselekmény meg, ha meg is csinálom” –mondta, a többiek nagy derűtségére.

Az igazság azonban ennél sokkal komolyabb: a *bűn* az *állandó* dolog. Nem csak azért, mert mindig jelen van az életünkben, hanem azért, mert amióta Isten Kijelentését megkaptuk, abban egyértelműen és változatlanul le van írva, Isten mit tart bűnnek. A *bűncselekmény* viszont egy *állandóan változó* dolog. Bűncselekmény az, amit az éppen érvényes állami törvények büntetni rendelnek. Harminc éve olyan súlyos bűncselekmény volt, ha valaki útlevél nélkül akart átmenni Sopronból Kismartonba (Eisenstadt), hogy a határőröknek tűzparancsa volt azok ellen, akik megpróbálták. A nyilas időkben pedig halálos bűncselekmény lehetett az életmentés is. Ugyanakkor, bár bűn a Bibliában a parázناسág, ma sem számít bűncselekménynek, ha valaki elszédít és elcsábít valakit, aztán „dobja”, vagy ha széttúrja egy család életét...

A *bűnös* szót is ennek megfelelően határoztuk meg a *mi* emberi törvényünkben: bűnös az, akiről ezt bíróság jogerősen megállapította. Ha mást mondunk, aki érintve érzi magát, akár bíróságra vihet bennünket...

Láthatjuk, hogy a bűn, és a bűncselekmény épp olyan messze kerülhet egymástól, mint a *mi* törvényeink Isten Igéjétől, vagy mint *mi* Istentől. Az emberek egy része nem vallásosnak, materialistának, ateistának mondja magát, hogy kiküszöbölje a „viszonyítási pontot”, és a maga emberi elgondolása lehessen számára az egyedüli törvény.

A feszültség ott kezdődik a *mi* életünkben, hogy mivel hívőnek, Istenhez tartozónak mondjuk magunkat, ilyen durva elutasítással nem „iktathatjuk ki” Isten Igéjét. De Joákházhoz és Joákimhoz hasonlóan próbáljuk „kevésbé szigorúan” értelmezni Isten Szavát. Hozzájuk hasonlóan, miközben Isten arra próbál figyelmeztetni, milyen messze eltértünk, és ennek milyen következményei lehetnek, *mi* azt szeretnénk, ha Isten a *mi* törvényeink szerint ítélné, vagy egyáltalán nem ítélné. Előszeretettel hivatkozunk a „Szeretet Istenére”, akinek *meg kell* bocsátania a számunkra.

Mindeközben nem akarjuk észrevenni, mennyi igazsága volt a marxisták kritikájának, amikor azt mondták, „nem Isten teremtette az embert a maga képére, hanem az ember teremtette Istent a maga képére”. Ez így, mint „igazság” nem igaz. De ha arra gondolunk, mit láttak a *mi* vallásoskodó életünkben, bűnbánattal kell beismernünk, hogy a mondatnak, rólunk szóló kritikaként sok igazsága van.

És Isten ítéletet hirdet. Ítéletet hirdet a Dávid székében ülő királyi házon, a fejedelmeken és az egész népen. Sallumra úgy mond személyes ítéletet, hogy az ítélet beteljesedésének az ott állók mind rövid idő belül tanúi lehetnek.

Isten ítéletének a célja viszont ebből is láthatóan nem a pusztá bosszú. Sokkal inkább figyelmeztetés. Annak a megerősítése, hogy a cselekedetek gyümölcse az ítélet. Ha a korábbiak beteljesedő ítéletét látva a „később sorra kerülő” megtér, „és törvény szerint igazságot¹² cselekszik: élvén éljen, és meg ne haljon”! Ha az érintettek közül senki nem térne meg, és egészen beteljesedne az ítélet, az is figyelmeztetés és üzenet lesz, most már a népeknek: nem szabad az ÚR szavát semmibe venni, szövetségét elhagyni, a magunk kívánságai szerint élni. Mert, ahogy Júda királyait, fejedelmeit és népét utolérte Isten ítélete, nekünk is szól a figyelmeztetés: „Örvendezz a te ifjúságodban, és vidámitson meg téged a te szíved a te ifjúságodnak idejében, és járj a te szívednek útjaiban, és szemeidnek látásiban; de megtudd, hogy mindezekért Isten téged ítéletre von! Vessd hát el a haragot a te szívedből, és vessd el a gonoszt a te testedből!” (Préd 12,1–2) Halld meg az Ő szavát, és válaszld az életet!

Énekajánlás: Kezdőének: *Én nem perlek, és nem merlek* (RÉ 212)
Záróének: *Bocsásd meg Úr Isten* (RÉ 220)

¹² Ez 18. A 21. versben ugyanaz a משפט וצדקה áll, mint a Jer 22,3-ban.